

СТАНОВИЩЕ

От д-р Добрин Жеков Добрев – доцент в ИУ - Варна

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен '**доктор**'

в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма: Икономика и управление (индустрия)

Автор: Траян Павлов Йосифов

Тема: „ФОНДОВЕТЕ ЗА РИСКОВ КАПИТАЛ – ФАКТОР ЗА УСКОРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСА НА ВНЕДРЯВАНЕ НА ИНОВАЦИИ ОТ МАЛКИТЕ И СРЕДНИ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ“

Научни консултанти: проф. д-р Ваньо Консулов

гл. ас. д-р Гергана Танева

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Основание за предоставяне на становището: участие в състава на научно жури за защита на дисертационен труд съгласно Заповед Р - 519/07.02.2017 г. Решение на Факултетен съвет на Факултет по икономически и социални науки – Протокол N 110/30.01.2017 г.

Траян Йосифов е завършил ТМТ „Братя Евлоги и Христо Георгиеви” гр. Карлово през 1995 г. В периода 2002 – 2006 г. учи в УНСС - София и взема бакалавърска степен, специалност „Финанси“. Следващата 2007 г. завършва магистратура в същата специалност. В периода 2006 - 2011 г. е провел специализации и работи в различни български организации. От 2012 г. работи като асистент в ПУ „П. Хилендарски“. Със Заповед Р33 – 5900 от 17.12.2013 г. на Ректора на ПУ е зачислен в докторантура на самостоятелна подготовка по научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“

2. Актуалност на тематиката

Избраната тема се отличава с актуалност определена от мястото и ролята на МСП в икономиката на страната, необходимостта от внедряването на иновации, съществуващите източници за финансиране на иновационния процес, рисковете, съпътстващи дейността и специфичната роля на фондовете за рисков капитал.

3. Познаване на проблема

В текстовете от дисертационния труд личат познания по проблема относно: теоретични постановки и досегашни изследвания; съществуващи международни практики, спецификата в български условия, възможностите на рисковото финансиране.

4. Методика на изследването

Дисертационното изследване се основава на количествени и качествени методи. Обработката на данните и проследяването на връзките и зависимостите се осъществява със специализиран софтуер.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Процеса на внедряване на иновации предизвиква сериозни дискусии, свързани с използваните методи, постигнатите резултати, удовлетворяването на различните интереси, рисковете, положителните и отрицателните ефекти.

Резултат от работата по първа глава е възприемането на иновацията като нов подход – идея, която преминава през различни етапи. Възприет е процесния подход за изучаване на иновациите. Проследена е еволюцията в иновационните модели. Представена е същностната характеристика на риска и видовете риск, изследвана в определени аспекти е връзката „иновации - риск“. Посочени са определения за рисков капитал, изведени са два основни инструмента за набиране – финансиране с дългов капитал и финансиране с дялово участие. Акцентирано е върху най-често разпространената форма, а именно – дяловото участие. Изведени са две основни разлики между банковото финансиране и фондовете за рисков капитал.

На финала са представени четири фонда за рисков капитал, които оперират на българския пазар и една международна програма (GEREMIE). Теоретичната част завършва с изводи и обобщения.

Втора глава започва с извеждане на факторите (признаците) които имат пряко отношение при формирането на финансовите резултати на иновационните предприятия. Анализирани са показателите на външната среда – пазарно търсене, кокурентоспособност, работна сила, кредитиране и др. След анализа са обобщени нормирани бални оценки на външната бизнес среда. По същата логика е работено и при анализа на вътрешната среда. Всички изследвани фактори – придобиване на ДМА, производствени разходи, заплати, контрол и др., са остойностени с бални оценки. Конкретизирани са някои констатации относно бизнес средата в промишлеността. Направена е оценка на законодателната и съдебната система, икономическата свобода и възможностите за правене на бизнес.

Акцент в работата е обобщената информация относно иновационния процес и условията за финансиране на иновациите в страната. Изследвани са разходите за НИРД, иновации, дял на финансиране по ОП.

В трета глава е направен анализ на резултатите от дълбочинно интервю и получените експертни оценки. Работено е върху модел за оценка на риска в иновативните предприятия. Характеризирани са съставните методи – „Анализ на чувствителността“, „Матрица на полезността“ и др. Определени са изискванията относно „Модела за оценка на стопанския риск“. Разработена е карта на рисковете за иновационен проект. Изчислени са средни и минимални стойности на риска. В табл. 35 е представен процесния подход за оценка на стопанския риск. Локализирани са основни рискови групи – технологичен, регулаторен, пазарен, валутен, инвестиционен риск.

На втория етап от модела се оценява икономическата ефективност на иновационния процес. Анализира се конкретен проект – „Разработване и внедряване на автономен летателен апарат“. Детайлно са обяснени допусканията за изменения в системните фактори – себестойност на продукта, продажби, заплати, разходи за труд и др. Определени са очакваните нетни ползи от финансирането на иновационния проект.

Графично е представен процесния подход за оценка на стопанския риск. В последствие е направено сравнение на предложения модел с аналози от практиката, изразено е отношение към „рисковия толеранс“.

Трет глава приключва с пространно обобщение и изводи, отразяващи позициите на автора.

В справка с посочени седем приноса. По своята същност са с научна и научно-практическа насоченост. В значителна степен отразяват постигнатото в дисертационния труд. Могат да се приемат като реално постижение на автора с изключение на седми и известни резерви по отношение на първи и трети.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Списъкът с публикации по темата на дисертационния труд включва четири заглавия. Два доклада и две статии, едната от които е на английски език. В посочения списък с публикации и тяхната структура личи целенасоченост. Съдържанието им кореспондира с основни тези и елементи на дисертационното изследване. Форумите на които са представени и издателските центрове, осигуряват необходимата публичност.

7. Автореферат

Авторефератът отговаря на изискванията и отразява основни моменти от цялостното съдържание на дисертационния труд. В структурно и съдържателно отношение

дисертационния труд и автореферата са коректни.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

С оглед на последващо използване на резултатите от дисертационния труд и нова изследователска дейност, могат да бъдат изведени следните препоръки:

- В подобни разработки основната теза да бъде подкрепена от формулирани изследователски хипотези. Така най-точно и ясно ще се обвържат постигнатите резултати с основните цел и теза на изследването.
- Разработените модели да бъдат представени графично.
- Представителност на постановките и моделите – постига се с изследване на статистически значими обекти и величини.
- „Изчистване“ на теоретичните постановки от втора и терета (основно практически ориентирани) глави.
- По последователно и ясно структуриране на текста, без информация, която го натовазва и същевременно няма съществено значение за основните постановки.

Посочените препоръки не са с фундаментално, а по-скоро с конструктивно значение и целят подобряването на бъдещи изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рецензираният дисертационен труд представлява добросъвестно осъществено научно – приложно изследване в област със значима актуалност.

Намирам формулираната цел и задачи за постигнати. Научните и научно – приложните приноси могат да бъдат определени като реални постижения на докторанта. Всичко това е основание да дам **положителна оценка на дисертационния труд** и да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури да подкрепят с положителен вот придобиването от Траян Йосифов на образователната и научна степен „Доктор“.

14.03.2017 г.

Изготвил становището: .....

/доц. д-р Д. Добрев/